

Munkaterápián

A valósággal való bármilyen hasonlóság nem a képzelet, hanem a valóság műve.

Március 1-jét írunk. Kiszuperált vonaton ülök többedmagammal. Levegő alig van, az is áporodott, periférián élő emberek szagától nehéz. Hideg van. A fűtést lekapcsolták az elindulásunkat követően, mert még semmivel sem szolgáltunk rá. Látszik, hogy a leheletünket merre sodorja a réseken beszökő huzat. Aki tudja, az ölében szorongatja a poggyászát. Így vigyázza a tolvajoktól, meg melengeti a combját és a mellkasát. Szinte mindenki fázik, senki sem akarja lehúzni, lehúzatni az ablakot. Bármennyire is nehezen lélegzem az idegen testek kipárolgását, nem akarom, hogy észrevegyék. Nem mozdulok a központi helyemről. Ha felállnék, rögtön elfoglalnák a műanyag ülést. Ha elesett vagy fogyatékkal élő lennék, akkor is. De más vagyok. Elegendő a kezemben lévő toll és papír – már ettől gyanúsan méregetnek. Miféle szerzet lehetek én a körükben? Félt és gyűlölt alak, akit az iskola jobb létre nevelt, most mégis az ő sorsukban kell osztoznia. Miért is vagyok én itt? – ezt olvashatom ki a tekintetükből. Bizonyára jelenteni a viselt dolgaikat – gondolhatják, hisz' szemlátomást valamit fogalmazok. Kíváncsiságukat azonban egyelőre nem merik kielégíteni. Az ismeretlenségem nyújthat számomra némi védelmet egy-két napig. Hogy utána mi lesz? Próbálok feltérképezni a leendő támadóimat, és kidolgozni néhány használható, személyre szabott stratégiát. Szövetségesek se ártnának, mert három hónapra szól a szerződés. Addig az útitársaimmal osztozom jóban-rosszban.

Kint sűrű pelyhekben hull a hó, mindent fehér lepel borít. Idén késik a tavasz, de – azt mondják – nem tudnak tovább várni, minden nap súlyos anyagi veszteséget jelent. Az előirányzatot tartani kell. Nem maradhatunk az állam kitarítottjai. Időnként be kell szállnunk az össznépi termelésbe.

Munkaterápiára visznek valamennyiünket. Így akarnak szocializálni, viszszaintegrálni a társadalomba. Állítólag dologtalanok vagyunk. Haszontalanok. Herék. Fölöslegesek. Képtelenek egy állandó állás betöltésére. De valamit kezdeni kell velünk, ha az önmagunkról való gondoskodásunk huzamosabb ideig nem működik. Az Egyetemes Alkotmány szerint mindenki annyit ér, amennyit a munkája, s megítéltsége, joga is ezzel egyenértékű. Foglalkoztatás híján eddig valamennyien értéktelenek, s – ezzel együtt – jogfosztottak voltunk. Most visszakaptuk a hatalomtól a jogunkat arra, hogy dolgozzunk a világ szebbé tételén. Ezzel megtehetjük az első lépést az emberszámbavétel felé. Csak elég kitartónak kell lennünk a munka világában – ezt hangsúlyozták a beidézésünk tartott eligazításon is. Szerintem évtizedek óta nem született olyan, aki ezt a dumát bevinné. Legföljebb eljártssza.

A Központi Hatalom Igazgatási Szerve új épületének, az Univerzumnak az építésére visznek. Ott kell helyállnunk, bizonyítanunk az életrevalóságunkat. A többség képtelen lenne egyetlen állandó alkalmazással bírót őst felmutatni, többgenerációs munka nélküli családból származik. Nincsenek illúziói a pillanatnyi „megoldással” kapcsolatosan. További sorunk a teljesítményünk függvényében alakul – ezt beszéljük. Ám egyetlen személyt sem tudnak megnevezni, akinél státusváltást eredményezett volna ez. Nem a remény hozott minket össze, habár mind „önként” vállaltuk, hogy napi négy óra munkára elmegyünk. Ha nem mennénk, megvonnák a segítyt a családjainktól. Azt, amiből a többségünk él, vegetál az év túlnyomó részében. Én azok egyike vagyok, akit nem a segély megvonásának félelme terelt a szerelvénybe, mert nekem az nem járt. Fél éve váltam munkanélkülivé azért, hogy a számomra elfogadhatatlan – megváltozott, megváltoztatott – feltételek mellett lemondtam és távoztam a megélhetésemet biztosító hírgyártó cégtől – talán ezzel némi káoszt okozva az információadagolásban. Minden szinten nehezményezték a döntésemet. Szankcionáltak: ahhoz túlképzett vagyok, hogy szociális alapon ellátásban részesüljek. Mennyi pénzt, tudást belém investáltak, míg az lettem, aki voltam, akit eltasztottam magamtól. Az egykori iskoláztatásom fejében végzett ellenszolgáltatás természetes módon elvárható tőlem, a hálátlan kutyától. Elsősorban a szakmám gyakorlásával illik törlesztenem. Ha erre nem mutatok hajlandóságot, akkor másképp. Nem maradhatok haszontalan. Ehhez nincs jogom. Felállnom és távoznom se volt. Visszatarthattak volna, csak nem tették, mert a józan belátásomra apelláltak. Hiába. Az érzelmi zsarolásra totális elzárkózással tudok válaszolni. Zsarolókkal nem alkuszom. Oldják meg, amit összecsomóztak. Csöppet sem érdekel, hogy kellemetlen helyzetet teremtettem, melyben senki se érti, miért és hogyan

sodortam másokat és magam efféle – nem megengedhető – szituációba. Azzal meg, hogy engem is besoroltak az egyik munkaterápiás brigádba, nem tántorítanak el. Inkább a fizikai igénybevétel, mint a meghunyászkodás.

Azt hiszik, büntetnek. Az újbóli hasznossá válásomat a munkaterápiával elérik. Arra ösztönöznek, minél előbb vegyek részt az össznépi önfenntartó gazdasági termelésben, illetve a szokatlan fizikai igénybevétel hatására meneküljek vissza a számomra predesztinált posztra, és a későbbiekben becsüljem ott meg magam. Eddig bírtam ellenállni a hatalom nyomásának, mára elfogytak az elutasítás mellett felsorolható érveim. Felétem, amim volt. Alamizsnára pedig nem vetemednék, még ha egzisztenciális nullává is lettem. Már nem maradt hová, mi mögé rejtőznöm – begyűjtöttek, hagytam, hogy begyűjtsenek. Ha eddigi foglalkozásom nem bizonyult elég jónak, akkor most dolgozzak az alja népek között. Sírjam vissza azt, amivel szakítottam. Meg kell tanulnom megbecsülni a munka frontján belüli helyem. Könyörgésemre várnak, és hogy megbocsáthassanak. Ez a szemlélet a természetes. Az emberek többsége azt hiszi, örök időktől fogva az. A hozzám hasonló renitenskedőket megvetik. De nem volt ez mindig így. A történelmi időkben számos dolog, cselekvés értékesé tudta tenni az embert, nem csak az állam önreprodukáló gépezetén belüli pozíciója. Mióta egyetlen állam létezik, újraszámolják az időt. A téli napfordulóval kezdődnek és érnek véget az évek. Legföljebb családi hagyományok és titkos könyvek beszélnek az új idők előtti múltból, az oktatás hallgat felőle, csupán a jelen követelményeit és elfogadását tanítja, a praktikus, kasztokra osztott életet. Az ide be nem tagozódóknak a köz javára kell rendszeresen dolgozniuk, mert közpénzekből tartják el őket. A feltételek azonban évek óta szigorodnak. Válságra hivatkoznak. Az anyagi források csökkenésére. A fejlődés, az állami apparátus megerősítésének szükségességére, mint egyetlen kiútra. Ehhez épül az Univerzum.

*

Lassan lemegy a nap, és mi is megérkezünk a célállomásra. A havazás elállt. A hideget azonban nem lehet megszokni. Egyre több zokszót hallani az időközben kialakult csoportok felől. A rutinosabbak azt mondják, ez mindig így volt, erre lehetett számítani. Ettől függetlenül ők is fáznak. Hajnal óta úton vagyunk. Aki hazai kosztról gondoskodott, előrelátó volt, az már evett.

Nemrég tudtuk meg, hogy csak az első munkanap végén részesülünk ellátásban, mert „aki nem dolgozik, az ne is egyék”. Az első négy órával a

bérünket és további nyolccal a szállás, az élelem költségét termeljük meg. Minden további igényünkhöz munkaórák kapcsolódnak. A mosakodás lehetőségét is így lehet majd megváltani. Ez még az „öreg rókáknak” is új. Elindulásunk előtt erről a tájékoztatásunkra kirendeltek nem beszéltek. Napi négy óra munkát és ellátást ígértek, de egyelőre senki se lázadozik. A „hidegzuhany” bénítóan hatott. Vajon másokra is? A többi szerelvényben történekről semmit sem tudunk, az átjárók le vannak zárva.

Ha az emlékezetem nem csal, tizenkét kocsi állt a mozdony mögött. Ide úgy nyolcvanan szorultunk. Feltehetően máshol sem lehetnek kevesebben. És – információim szerint – máshonnan is indultak transzportok. Gondolom, nem mi érkezünk elsőnek.

Végtagjaim nem érzem, bár a didergésem nem szűnt meg. Talán elfagyott, azért? Irodai légkörre számítottam. Hát ez nem az. Vajon mit szólna egy-egy hivatalnok, ha fűtetlen helyiségben kellene tartózkodnia, mert – mondjuk – haszontalan dolgokat művelt vagy értéktelen tevékenységet folytatott korábban? Itt felhördülni sincs kinek, hasonszőrűekkel vagyunk összezárva.

*

Egy rutinosnak tűnő, ősz hajú, borostás arcú férfi megpróbálta felkapcsolni a világítást, ám ez se működik. Már alig látok. Meglehet, egymásra is csúsznak a betűim. Bal kezemmel próbálok az utolsó sort jelölni. Talán vezeti a tollat.

A sötétség oldottabbá teszi a hangulatot. A felismerhetetlenségben könnyebb kimondani azt, amit gondol az ember. Egyre több és emelkedetebb a Központi Hatalomra vonatkoztatott szitokszó. Úgy tűnik, mintha ebben nagy lenne az egyetértés. Vajon ki a provokátor, s ki gondolja ezt komolyan? Csupán néhány hanghoz tudok arcot kapcsolni. Az ismeretlenség homályában kedvem lenne káromolni a ránk várót. De mi is vár ránk? A megszólíthatók közül ezt senki se tudja. Kezd elhatalmasodni a kupéban a rossz előérzet.

Lassítunk. Lábam alól össze tudom-e még szedni a holmim?

*

Március 2. A pályaudvarról még közel egy órát utaztunk katonai teherautók nyitott platóján a telephelyig. Talán még a hőésésnek is tudtunk volna örülni, mert akkor enyhébb időben rázódunk a munkagépek által feltört, kátyúsított aszfalton. A csillagos ég alatti mínuszok egymáshoz préseltek valamennyiünket. Jobb volt belül, a földön kucorogni, mint az oldalsó padon, kiteve a légáramlatnak, a konvoj kipufogógőzének.

Elhagyott lakótelepeken keresztül vitt az utunk. Néhány ottfeledett kóbor állaton kívül az életnek semmi jele sem mutatkozott. Ugyan mi lett a lakóival? Szétszórták őket a peremvidéken, s akadhat közöttünk olyan is, aki egykor itt élt?

Eleinte azt gondoltam, valamelyik lakótömbben szállásolnak el, de amint az önmagukra roskasztott épületek közé értünk, már bizonyos voltam abban, a lakótelep helyére kerül az Univerzum, s előbb meg kell tisztítanunk a területet, csak azt követően kezdődhet az építkezés – a három hónapos szerződésünket valamilyen ürüggyel, önkényesen meg fogják hosszabbítani. Hogy ennek örülni kéne-e? A látvány magáért beszélt. Ahogy elnéztem, senki sem volt feldobódva. Mindenki hallgatott, s próbálta türtőztetni vacogását.

Mikor megérkeztünk, alig bírtam a kocsit elhagyni, annyira elgémberedtek a végtagjaim. Másoknak sem ment könnyebben a platóról történő leszállás. Ugyan nem havazott, de mégis behavazódtunk a kerekek által felkavarttól. Mint sarki viharból érkező eszkimók, úgy néztünk ki, míg a beosztásunkra vártunk az ég alatt, dermedten.

Lakókocsikban szállásoltak el az éjszaka folyamán, huszonnégyesével. Hogy mi alapján válogattak össze bennünket, számomra megfejthetetlennek bizonyult. Akivel idefelé közös vonatszerelvény jutott, mind máshová került. Talán ez is a szempontok egyike volt. Engem sokáig várakoztattak. Éjfél is lehetett, mire a nevemet mondták.

Minden lakókocsi oldalán négy szám szerepel. Az első kettő a sort, a második kettő a sorbeli helyet jelöli. Ha az összes szám ki van játszva, akkor elképesztően sokan lehetünk. Kilencvenszer kilencvenkilencszer huszonnégy, amennyiben az első számjegy helyén nullát nem szerepeltetnek. Feltehetően egy kisebb városnyi ember fog itt élni az elkövetkező hónapok alatt. Ehhez fogható építkezésre talán egyetlen példát se találhatnánk a múltban. Tekintetemmel képtelen voltam befogni a tábor kezdetét és végét, míg a szálláshelyünkre vezettek.

– 2732 – mondták. – Jól jegyezzük meg, ide kell majd naponta visszatálnunk.

A lakókocsikban három sorban állnak az emeletes ágyak. Közöttük oldalazva lehet közlekedni, habár egy-egy fekhely hetven centinél aligha szélesebb. A fejrész fölött egy háló fityeg a személyes holmik számára, amelybe épp csak néhány dolog fér el, a többit le kellett adni a reggeli sorakozónál. Páran a matracuk alá is rejtettek ezt-azt, de napközben, távollétünkben ezeket összeszedték, és egy konténerbe szórták, mert zavarná a pihenésünket, következképp rontaná a teljesítményünket. Mivel már nem lehet megállapítani az egyes tárgyak kinek a tulajdo-

nát képezték, holnap bedarálják az egészet, s újrahasznosítás céljából elszállítják. Nem szeretnék egyetlen károsult helyébe se kerülni. Egyik körlettársam dührohamot kapott este nyolckor, amikor felfedezte, hogy a matrac alá rejtett családi fotóalbuma eltűnt, s megtudta, hogy milyen sorsra jutott. Mivel szép szóval nem bírták megnyugtatni, lefogták és elvitték a bejáratban várakozó rendőrök. Egyelőre még nem hozták, engedték vissza.

Az éjszakai oroszlánszag felért egy gázkamrával, pedig mindenki ruhástul dőlt az ágyára, épp csak a cipőjét rúgta le. Azt hittem, ha nincs mitől beizzadnia a lábnak, alig szagolhat. Mindegyik cipőlevétel felért egy-egy mellbetaszítással, de ha valaki akart volna, akkor se tud mosakodni. Bent se víz, se vécé. Kint is csak néhány bodega. Két kocsira juthat egy. Hamar megtelhet a tartálya.

Négykor költöttek. Nehezen tértünk magunkhoz. Három óra körül sikerült mindenkinek elvackolódnia. Az egymás fölött és szomszédságában elhelyezettek folyamatosan zavarták egymást a rendezkedésben. Ágyhoszszon kellett kettő–négy embernek elférnie, kétfelé – megtartott és leadott – szortírozni a cuccait, ami általában csak többszöri nekifutásra sikerült. Ezenkívül, ha valakinek ki kellett mennie a klozetra, és nem az ajtó közelében kapta az ágyát, félkocsinyi embert megmozgatott egyszer kifelé, majd vissza. És minimum egy útja mindenkinek volt, de akadt olyan is, aki – lábait fonogatva – épp csak kibírta, míg újra sorra kerülhetett. Ahogy kezdtünk átmelegedni – bár itt sem volt fűtés –, vidám barakká váltunk: a többség fanyar humorral ütötte el az összes kellemetlenséget. Azért érződött, hogy ez hosszú távon nem fog működni. A felszínen még mosoly fakadt, de a mélyben már keserűség dült.

Képtelen lennék megmondani, hogy az ötórás beosztás közben az éhség vagy a kialvatlanság gyötört-e jobban. A bennem üvöltő állati hangot alig bírtam elfojtani. Minek néznek minket?! – zakatolt a torkomban, de inkább lesütöttem a tekintetem, s igyekeztem állva szunnyadni, míg kiderült, melyik rendőrhármas tífós csoportjába kerülök. Itt is csupa ismeretlen közé. Vajon ez holnap is így lesz?

– A munkaidő reggel hattól este hatig tart. Amennyiben az adott csoportból valaki lazásal, az elvesztegetett idővel tovább kell a terepen maradni. Ételosztás este héttől – közölték az eligazításon, amelyre az elkövetkezőkben hasonlóképp kerül sor, miképpen az ébresztőre is.

Alumínium csajkával, katonai étkészlettel és kulaccsal láttak el, amit a szerződésünk lejártakor kell majd leadnunk. Amennyiben elvesztjük, kötelességünk megtéríteni az árát. Mint a szemünk fényére, úgy kell vigyáznunk rá. Az elmondottak alapján irreálisan magas összeget kell lerónunk, majd egyhavi bérünket tenné ki.

A kulacsot ezúttal töltve kaptuk. A továbbiakban naponta egyszer, az ételosztáskor meríthetjük tele. Vízszerű folyadéknak tűnt a benne lötyögő. Egyesek a hóra locsolták, miközben ismét a katonai teherautón zötykölődtek. Napközben mivel oltották a szomjuk – fogalmam sincs. Nem figyeltem. Az esti feltöltést követően újra kidöntötték a tartalmát. De akkor minek is merítették tele?

A romok eltakarítására vittek, mint azt előzőleg sejtettem. Munkaruhát nem kaptunk, amiben érkeztünk, abban dolgoztunk. Először bizonyítsunk, aztán jöhet a járandóság.

A helyszíntre szállító katonai teherautóról le kellett szerelnünk a platója két oldalán lévő padot, s állónap oda lapátoltuk, hordtuk a havas, hókásás romokat. Hihetetlenül szutykosakká váltunk már az első órában. Cipőnk átázott. Főképp onnan fáztunk. Egy-egy két-három emberes tömb még verejtékeztetett is.

– Ne rohanj annyira, ha jót akarsz magadnak! – sziszegte a fülemben az egyik vízkiöntő, rosszarcú alak. – Amit egyszer elvégzel, annál kevesebbet többé nem csinálhatsz.

Lehelete fokhagymaszagú volt. Bickeltem, hogy felfogtam a figyelmeztetését. Szeme sarkából ellenőrzött. Mikor a tekintetünk összetalálkozott, csonkafogú szájával mosolygott.

Egy órát is igénybe vett, míg a teherautó a fuvarból visszatért, s újra telepakolhattuk. Távolléte alatt a nehezen megközelíthető helyeken kellett a kisebb darabokkal összezúznunk a nagyobbakat. Mekkora sikert jelentett, amikor nem a kezem között szorongatott, hanem az tört, amire lesújtottam vele. A nap végére már kezdtem érezni, mi hogyan a legeredményesebb, de addigra a tenyerem felsebesedett a benne összeroppanó, meg-megcsúszó törmeléktől.

Felügyeletünknel a rendőrök váltották egymást. Többnyire csak az egyikük volt jelen. Hogy unalmát elűzze, rá-rászállt valakire. Ha látta, hogy az illető rosszul viseli, annál kitartóbbnak bizonyult a székálásban.

A romok számos hátrahagyott holmit tartalmaztak. Az értékesnek ítéltet a rendőrök külön gyűjtették, feltehetően a saját részükre vagy eladásra. Egy apró fekete ember arany nyakláncra bukkant. Túl feltűnően örvendett neki, hát elvették tőle, még mielőtt lódenkabátja alá rejthette volna. Ráadásul megtoldották egy visszakezes pofonnal, hogy nem jelentette a talált tárgyat. Nehezen állt el az orra vére. Mindent összecsepögtetett vele.

Volt a csoportban egy cukorbeteg is. Dél körül rosszul lett, bebukott két hatalmas betonfal közé. Alig tudtuk kiszedni. Miatta egy félórával tovább kellett dolgoznunk. Ennyi idő alatt nyerte vissza az eszméletét. Így épp' csak le nem csúsztuk a kajaosztásról. Farkaséhesek voltunk vala-

mennyien. Nem számított az íz, lapátoltuk befelé a híg löttyöt, és rágtuk hozzá a dohos kenyeret. Aztán mindenki ment a maga szálláshelyére. Két szót se váltottunk egymással.

Hihetetlenül fáradttá váltam a nap végére. Az írás is fáj, görcsbe állnak az ujjaim. És egyre többen zsörtölődnek, hogy mikor kívánom már a vilányt leoltani, befejezni a többiek zavarását. Igazuk van, éjfél elmúlt.

A mosakodást nem dolgoztuk le. A zoknik a lábakon kérgesednek. A bűz alig zavar. Talán ezt is meg lehet szokni?

*

Március 3. Ugyanúgy indult a reggel: négykor ébresztő, ötkor eligazítás. Illetve nem egészen. Bedagadt a szemem a kialvatlanságtól vagy a betonportól és a romok között cikázó szélről, ami rontotta a hőérzetünk, de a napsütéssel karöltve annyira összeejtette a havat, a reggeli húsz centiből öt se maradt a nap végeztére. Alig találtam le a felső emeleti fekhelyemről. Száraz váladék fogta egybe a szempilláim. Kiálltam a kulacossal a lakókocsi elé, és megmosakodtam a tartalmával. Azt gondoltam, még mindig jobb szomszajosan, mint vakon dolgozni.

Az előző napinál gördülékenyebben ment a munkabrigádok kialakítása. Tíz perc sem telhetett el, besoroltak és vittek a helyszínre. Már pirkadat előtt dolgoztunk, egészen közel a még álló lakótömbökhöz. Időnként robbantás lökeshulláma rázkódtatta a földet, mozgatta a romokat. Épületet ugyan nem láttunk összerogyni, de annyira közelinek tűnt, hogy folyton kivert a verejték. Az izgalomtól kora délutánra a hasmenés is elkapott. Ha nem történik baleset, észrevétlen félre sem húzódnatok, szükségvégezésemért szankcionálnak valamennyiünket. Egyik munkatársunk ugyanis rosszkor nyúlt egy többemeres betondarab alá. Éppen mozgásba jöttek a dolgok. Időben nem tudta visszakapni a kezét – szétroncsolódott a mutatóujja. Az ügyeletes rendőrnek be kellett szólnia a pihenőn lévő társainak, hogy jöjjenek, és távolítsák el a fickót. Hogy ezalatt azt értette-e, vigyék orvoshoz? – nem tudom. Mindenesetre mire kiszabadítottuk szorult helyzetéből, azaz leemeltük róla a súlyt, már a rendőri Hammerrel ott is voltak. A sérültet pillanatok alatt betuszkolták a hátsó raktérbe – ott vérezzen, ha nincs jobb dolga –, és elhajtottak. A társuknak meg meghagyták, készítse el a jelentést. Látszott az őrzőnkön, bajban van, mert írnia kell. Minden szó előtt minimum rágott egyet a ceruzáján.

Senki sem ismerte az elszállított illetőt. Ma is új társaságba válogattak be. Gondolom, ameddig lehet, fent akarják tartani idegenségünket, hogy könnyebben rendszabályozhatók legyünk. A baleset azonban egy kicsit összekovácsolt bennünket. Ha sutyorogva is, de beszélgettünk. Meg a rendőr

éber tekintetét is teljesen felemésztette a fogalmazás. Pár perc után beült a teherautó szunnyadozó sofőrje mellé, és itt kínozza a ceruzát és a papírt.

– Add a kulacsod, és falazz! – bökött meg a csoport szemüveges és nyúlánk, lecsúszott értelmiséginek tetsző tagja. Lábán szakadozott posztócipő volt. Szürkére kopott vatelinkabátja könyökén és vászonnadrágja térdén élénkbarna foltok virítottak. Mire felfogtam a szándékát, kilenc üresen kopogó kulaccsal az oldalán cikázott a romok között a legközelebbi álló épület irányába.

– Ez öngyilkosság – motyogtam az orrom alatt, miközben felkaptam egy betondarabot, és elcipeltem a platóra.

– Ez is az – sziszegte a hátam mögött valaki.

Később jöttem rá, nem feltétlenül az általunk végzett munkára gondolt. A hasmenésem elmúltával az arcom kezdett fájni. Tapintható hólyagok borították. Csak később tudtam meg, a reggeli mosakodástól. Érteni kezdtem, egyesek miért öntik ki a hivatalosan kapott vizet.

A kilenc kulacs és az elvivője sértetlenül visszatért, és a rendőr sem vette észre, hogy egy ideig csak nyolcan dolgoztunk. Posztócipőjét egy fekete, féllábszárig érő, kétcsatos bakancsra cserélte. Irigykedve néztük érte. Néhány zacskó száraz tésztát is hozott. Valamelyik lakás kredencében találta. Két, kocsiból nem látható márványlap közé csúsztatta őket. Míg tartott, rájártunk a tartalmára.

A rendőrt egész nap nem váltották a társai, de némán tűrte. Írással és velünkhagyással büntették. Számára szemlátomást az első volt a nagyobb. Már ránk sötétedett, a ceruzája vége szétforgácsolódott, mégsem készült el a szövegével. Önhatalmúlag eldöntött napzártára készülődünk, az oldalszabványkat szereltük vissza, amikor felajánlotta az aznapi hideg élelmiszercsomagját – amihez izgalomában hozzá se nyúlt – annak, aki helyette elkészíti a jelentését. Rövid tűnődés után bevállaltam, és a rendőrből se kellett csalódnom, beváltotta az ígéretét. Kilenc részre osztva a kajáját ugyan egyikünk adagja se volt sok, egy-egy falatnyit nyelhattünk le, de jobban esett, mintha az egészet magamba gyűrtem volna. Így az aznapi sorstársaim tekintete is valamennyit enyhült. Megorroltak rám, hogy egy rendőrön segítettem.

Miközben csajkákkal a kezünkben sorba álltunk a vacsoráért, a nyúlánk ember odasúgta:

– A vizet ne utasítsa vissza, mert megjegyzik. Tiszta helyről szedett hóval is föltöltheti a kulacsot, amíg van. Még ha pocsolyából kell innia, akkor is jobban jár.

– Köszönöm – mondtam, de már egy másik sor felé tartott. Arra gondoltam, utoljára láttam. Holnap vajon hová kerülök?

A körletbe az elsők között érkeztem. Holmimat valaki áttúrta, másoké viszont háborítatlan volt. Láthatóan semmi sem hiányzott. Amit kerestek, az nem lehetett a hálóban. Csak a naplómát vittem magammal.

– Csikar a hasam – közöltem meggörnyedve, majd kisasszétam a pottyantósba.

Napközben az egyik száraztészta csomagolásába csavartam a gelebembe rejtett naplót, hogy a verejtékemmel és a ruhámba itatódó hólével ne áztassam el. A vécen szálakat húztam ki a nadrágom szára végéből. Mikor elég erősnek tűnő köteggé tudtam összefogni, zacskóstul rákötöttem a naplót, majd belógattam az ürülékmassza fölé, két deszka közé húzva, csíptetve az elemi szálakat. Alig észlelhető borsónyi görcs jelezte, pontosan hol himbálódzik.

Mire visszaértem, a körlet huszonkét fője felsorakoztatva várt, meg egy kisebb kommandó. Csak az előző este elvitt ember hiányzott. Velem kezdtek a motozást, aztán mindenkit sorra vettek. A tekintetek többségéből szolidaritást olvashattam ki. Szerintem tudták, hogy a naplóm keresik. Egyöntetűen tagadták a létezését. Az viszont bizonyos volt, közöttünk van a földobóm. Én egy apró, mások tekintetét kerülő emberre gyanakodtam. Olyan volt, mint aki nem egyenes úton jár. A rendőrök távozását követően viszont más kezdett el balhézni. Érezte, a többség őt vádolja. Azok, akik hírből ismerték. Üvöltözött, hogy miért nem vallottak ellenem. Az ellenőrzőink számíthattak erre, az ajtó előtt várakozhattak, mert pillanatok alatt újra bent voltak, és a holmijával együtt elvitték a harminc körüli illetőt. Az előző nap hasonló sorsra jutott körlettársunk összes cucca még ott lógott a hálóban. Ettől az a benyomásom támadt, kimenekítették. Huszonketten maradtunk. Huszonkét kölcsönösen bizalmatlan ember foglalta el az ágyát. A lámpaoltást követően lopakodtam ki a naplómért. Nejlonja kissé szaros lett, eldobtam. Holnap újat kell szereznem. Vakon írok a lópokróc alatt. Kötelességemnek érzem, hogy ezt naponta megtegyem.

A történelmi időkben historikusok is éltek – hallottam valahol. Mióta történelem utáni időszámításban vagyunk, hivatalosan nincsenek felidézésre méltó események. Az állam mindenképp fölötte áll, s az aktuális gazdasági növekedése a mérvadó. Az információnak ezt kell szolgálnia. A múlt nem lényeges, csak a jövő. Az, amerre tartunk. Az irányelvek. A központi elvárások. A hatalom szerkezetének és egyensúlyának fenntartása. Vajon ehhez fogható volt-e valaha? Hol járhatnék utána?

Remélem, holnap nem motoznak. A naplóm ismét magammal viszem.

*

Március 4. Ma senki se nyúlt a cuccomhoz, és motozásra se került sor, pedig számítottam rá. A két megüresedett fekhelyre új emberek kerültek. Az egyik szövegelésével volt tele egész este a szoba. Szinte mindenkit sorra

vett. Teledumálta a fejünk a származásával, meg hogy mennyi dologgal foglalkozott eddig. Eleinte idegesítő volt, mert megzavarta a csendet. Az a benyomásom támadt, így akarnak kifaggatni bennünket. Mindannyiunk bizalmába beférkőzik, aztán leadja a drótot az elkottyintott titkainkról. De lehet ezt ennyire nyíltan csinálni? Részéről ennek a játszmának mi a tétje?

Próbáltam másra összpontosítani, magamban elrendezni a nap eseményeit, de cserfességével folyton elragadta a figyelmem. Érdekes volt, ahogyan gazdát cseréltek a személyes információk. A bemutatkozáson kívül szinte mindenki elárult ezt-azt az életéből. Furcsa érzést generált bennem, amikor rájöttem, a negyedik estét töltöm ebben a társaságban, és még az alsó ágyszomszédom nevét sem tudom. Mintha egymás számára idegenek akarnánk maradni, nem kommunikáltunk. Ez az alak ezt az idegenséget törte meg. Nyomában beszélgetések fakadtak. Emberarcúakkal kezdett megtelni a lakókocsi. Talán még azt is előre megbocsátottuk neki, ha másnap beköp. Visszatért az első esti „vidám barakk”-hangulat, csak nem a fanyar humorával, hanem a megszólítottóságunk révén. Ki is tolódot a lefekvés.

Az egész napom ilyen agyondumáltra sikeredett.

Ismét új munkabrigádban dolgoztam. Ezúttal nem csak a munkatársak, a feladat is újnak bizonyult. Az egyik robbantós csapatba osztottak be. Erről azonban a platón rázkódva szereztem tudomást.

– Közénk csak kihalás útján lehet bekerülni – vigyorgott rám egy testes alak. – Üdvözlünk a fedélzeten – nyújtotta a kezét. – Egyelőre annyi lesz a dolgod, hogy a legfelső emeletről kezdve, Gézával átnézed a lakásokat. Ha embert vagy állatot találtok, azt lehozzátok. Harminc perc áll majd a rendelkezésetekre. Miképpen nekünk is az aláaknázásra. Mivel minden lépcsőházban külön brigád dolgozik, be kell tartani az időt, mert az épületek az ütemezés szerint robbannak. Aki vacakol, az az életével fizet.

Valószínűleg az arcom elárulta a döbbenetemet, mert általános derűtség mellett veregettek hátra a szomszédos padtársaim. Már attól is félelem járt át, hogy érzektem a robbantásokat. A közelébe kerülés gondolata letaglózott. Egyébként is jól mutathattam. Fájni már nem fáj, de megvoltak még a hólyagjaim. Estére kezdtek elfakadni. Talán attól a pálinkától, amit a célba érésünk előtt a kezembe nyomtak, hogy igyak, és dörzsöljek belőle az arcomra is. Mindkettőt megtettem, így kívül-belül égetett. Ám nem csak égetett, valahogy elviselhetőbbé tette a „haláljátékba” való beavatódást.

Egy tízemeletesben kezdtünk. Az alsó négy szintet aknázták alá a többiek. Gézával először a TNT-s ládákat kellett egy-egy emeletre fölcipelnünk. Nyolcan egyből a furatok elkészítésébe fogtak. Bármennyire is

siettünk, negyedóra elment, mire megindulhattunk a legfelső szint felé. A torkomban dobogott a szívem. A nyolcadiknál Géza a fülemből lihegte:

– Hagyjuk a francba! Senki se veszi észre, hogy felmentünk-e a tizedikig.

– Inkább siessünk – nyögtem ki, és rohanásba kezdtem.

– Dögölj meg egyedül! – kiabálta utánam.

A lépcsőfordulóból úgy tűnt, lefelé vette az irányt. Valójában csak teszteltek. Utólag belegondolva, a romeltakarítás közben talán tízszer rázkódott meg a föld. Arra voltak kíváncsiak, hogy komolyan veszem-e az épület átvizsgálását, ezért elsőre a rendelkezésre álló tényleges idő felét közölték velem. Ráadásul a legfelső szint egyik szobájának karosszékében Misi, a platói eligazítóm várt. Hogy mikor mellőzött el, arról kunsztom se volt. Buddha-mosolyával úgy ült ott, mint egy ezeréves berendezési tárgy.

– Jól van, fiú. Van még egy félórád. Utána robbantunk.

– Cseszd meg! – röhögtem levegőért kapkodva.

– Lent találkozunk – vágott a hátamra búcsúképpen.

Ahogy kifordult az ajtón, Géza vigyorgott be rám.

– Gyere, mert ez se sok, ha valamit találunk.

Néhány állattetemre leltünk. Iszonyú szaga volt a fölpuffadt, férgesedő húsnak. A legrosszabb érzést mégis az keltette bennem, hogy a lakások többsége olyanak tetszett, mint amiből csak napközbenre távoztak a tulajdonosai. A bútorok háborítatlanul álltak. A szekrények polcain behajtogatott ingek, blúzok, kardigánok, pulóverek, fehérneműk és egyéb holmik sorakoztak, viselőikre vártak. Gyári alkalmazottak igényeit, eleganciáját tükrözték. Javaikért megdolgoztak, mégis lemondtak róla? Miért? És miért majdnem mindenki? Így nem keres új otthont az ember.

Alaposabban a konyhaszekrényeket tekintettük át. Táskák minden menyiségben akadt. Szárazeledelt, italt és konzervet gyűjtöttünk. Amennyit csak bírtunk. A gazdáiknak már nem volt szükségük rá. A romoknak meg mindegy volt, mit takarnak el. A felügyeletünkre kirendelt rendőröket hidegen hagyta a fosztogatásunk. Cserébe távol maradhattak a robbantások helyszínétől. Reggel tartottak egy kis szentbeszédet, aztán estig a nyomukat se lehetett látni. A teherautós is csak arra az időre került elő, amíg egyik helyről a másikra átvitt, leemeltünk négy láda TNT-t az adott lépcsőházhoz, meg felpakoltuk a dugig tömött táskákat. Utána rögvést elhúzott.

Miután ledőlt a második épület, Gézának megeredt a nyelve. Mihelyt ketten maradtunk, mesélt és kérdezett. Mesélt és kérdezett. Sztoriért sztorit várt, vagy minimum azt, velem is történt már valami hasonló. Csak elvéve hagytam rá: igen, ezt én is átéltem. Láttam, hogy hallgatásából és félszavakból is ért, a rettegésem próbálja kihasználni. És valóban védtelen

voltam. Nehezen oldódott bennem a görcs. Aláaknázott épületben rohangálunk – folyton ez járt az eszemben.

Először véletlenül néztem ki egy ablakon. Egészen furcsa takarásban volt egy konyhaszekrénnel. Ahogy oldalra léptem, hogy kitárhassam az ajtaját, kinyílt előttem a táj, a romföld, melyen – egymástól elszigetelt kupacokban – apró pöttyök serénykedtek, ameddig a szem ellátott. Pokoli képet mutatott a hó, a szürke törmelék és rajta a légyiszoknyi emberek. Semmi vonzót nem kínált, mégis kerestem az alkalmat, hogy újra és újra láthassam, mert mindent fölülíró érzés kerített a hatalmába ilyenkor. Fabatkát se értem. És fabatkát se ért a világ. A halál és a megváltás egymás közeli szavakká váltak.

Géza ráérezett, mi vonz az ablakhoz.

– Arra gondolt, ami a helyére épül – markolt a karomba. – Nem a jövőt látod.

Később tudtam meg, akinek a helyére kerültem, az az előző nap levette magát egy tizedik emeleti ablakból. Hullája ott hever az egyik épület romjai alatt. Társai nem mehettek érte. Már elkezdődött a visszaszámlálás, amikor zuhanni kezdett. Mindenképpen vége lett volna. Feltehetően ki akart szállni a „mókuserékből”. Balesetként jelentették le, hátha a családja biztosítást kötött rá. Bár ennek kicsi a valószínűsége. Itt mindenki segélyből vagy anélkül élt.

Menteni való élőlényt nem találtunk, hátrahagyott állatok maradványait annál többet. Mintha egyetlen kedvenc se ment volna a gazdájával. Géza úgy tudja, egyetlen nap alatt, előzetes bejelentés nélkül ürítették ki a teljes lakótelepet. Több mint kétmillió embert szállítottak innen el az év kezdetén, karácsony előestéjén. Ezért lehet itt-ott egy-egy félig felcicomázott műfenyőre bukkanni. Gondolom, abból indultak ki, ilyenkor az emberek odahaza tartózkodnak, egyetlen jól szervezett akcióval meg lehetett az emberanyagtól tisztítani a terepet. Az előző társa is innen származott el.

A nap végeztével egy táskányi élelmiszert én is magaménak tekinthettem. Azt választottam, amelyikbe egy furcsa könyvet is tettem. Az egyik lakásban bukkantam rá, konzervek mögé rejtve. Lapjai sárgák, a szaga rendkívüli. Semmire sem emlékeztet. Nem kellemes, de nem is bántó. Hasonlóval még sohasem találkoztam. Ami meglepett, a kiadás événél az idej szerepel. Ilyet biztosan nem nyomnak. Talán a történelmi időkből származik? Megtudhatom belőle? Épp csak belekaptam a szövegébe. Félttem, hogy Géza meglátja a kezemben. Nem gazdasági irányelveket tartalmaz, az biztos. Mintha népi társról szólna. Meg hogy a történelem ismétli önmagát. De mi már a történelem utáni időkből élünk. Itt a múlt nem ismétlődhet meg, hiszen csak jövőnk van. A jövőnk pedig a javak gyarapo-

dása. Ha az állam tulajdona növekszik, azzal mi is gazdagodunk. Ezúttal is munkát és élelmet ad. Hatalma nem fordulhat ellenünk, mert akkor önmaga ellen fordulna. Miért akar ez a könyv az általános ismeretektől eltérőt mutatni? A jövő helyett valamiféle elmúltra világitani? Borzongat, de lopva ki kell olvasnom. A lakókocsink alvázán találtam egy rést, abba nyomtam, ameddig lehetett. Ha valaki lehajol, észreveheti. De hajlong itt mindenki enélkül is eleget.

A táskát a telephelyen kívül kellett elrejtetni, nem vihettük magunkkal a vacsoraosztásra, ahol kötelező a megjelenés. A felügyeletünkkel megbízott rendőrök és a teherautó sofőrje mintegy harminc táskán osztozott. A saját pakkunkkal azt csinálunk, amit akarunk. Pénzzé is tehetjük. Viszont az éj leple alatt kellett belopnunk a körletünkbe. Ehhez nélkülözhetetlen egy tettestárs. Végül az alsó ágyszomszédom beavatása mellett döntöttem. Falazott, míg odavoltam. Valamivel több mint egy óra alatt jártam meg. A lábaim nem éreztem. Önmagában is elegendőnek bizonyult a rengeteg lépcsőzés. Csak az jelentett némi könnyebbséget, hogy a csomagok is lefelé húztak. Ezt megfajlani még öt kilométerrel – már nem hiányzott. Az utolsó méterekre Jóska is beszállt. Az ajtón kívül vacogott, onnan figyelte, mikor jövök. Hogy napközben itt-ott és ezt-azt magamba gyűrtem, a kimért vacsorát pedig a sarasra taposott talajra öntöttem, a gyomrom egészen normálisan működött. Jóskán látszott, mit iszik és eszik. Egy palack ásványvízzel és egy csomag kétszersülttel ajándékoztam meg. A táskát – jobb híján – benyomtuk az ágya alá, és egy kartonlappal fedtük el.

– Ha holnap is ugyanoda kerülök, ahová ma, akkor este szétosztjuk a körleten belül. Ha nem, néhány napig kettőnknek elegendő lesz – súgtam neki, mielőtt elfoglaltam volna a felső ágyam. – Egyelőre ne szólj róla senkinek!

A cserfes felkönyökölt:

– Mit csináltok?

– Rohadtul csikar a hasunk. Melegváltásban tartjuk a budikilincset – altattam el az éberségét.

Füleltem a kétértelmű kuncogását, s ahogy átmegy hortyogásba, egy szólamot adva a többihez.

*

Március 5. Hogy ki és miért beszél vagy hallgat – szinte mindent elárulna, ha ezt érteném. Próbálom, de bonyolult szerkezetek vagyunk, és rendkívül különbözőek. Azt gondoltam, a munkanélküliek sokkal homogénebbek, mint a felsőbb kasztok, mert a kulturális javaktól elzárt periférián élők al-

kojták, ám az elmúlt napok tapasztalata ennek ellentmond. Tudás, érdeklődés, túlélési stratégia terén hihetetlenül tág az ide sorolódók horizontja. Egészen egyszerű lelkektől a mérhetetlenül bonyolultakig húzódik a skála. Például a körletben van egy Béla nevű vegetatív lény. Szinte gombnyomásra működik. Esténként, ha valamit mondanak neki, akkor azt elvégzi és visszaül az ágya szélére, mereven bámulni a mennyezetet. Még a szükségét is csak felszólításra megy ki lerendezni. A szája időnként megremeg, mint ha beszélni akarna, hang azonban nem jön ki belőle. Amióta megérkezünk, a szállásunkon egy apró, dermedt pókot figyel. Talán arra vár, hogy megmozduljon. Tekintetét lehetetlen elkapni. Őt nap alatt egyszer sikerült. Felejthetetlenül zavarosnak tetszett az apró, barna szempárja. Vele ellentétben, a mai kajaosztásnál – két lakókocsi közé húzódva – egy kisebb csoportot vont maga köré egy aszkéta küllemű, korosabb férfi. Ősrégi iratokról beszélt, amelyben atól cettig mindent megírtak előre. Ez is ott áll, hogy új Babilon épül a mi vérünkéből és verejtékünkéből. Tagadhatatlanul vészterhes időköt élünk, ahol az élet sokadlagos érték. Átláthatatlan elvek szövevénye mögé rejtik a legfelsőbb szerv valódi célját. Azt is állította, hogy az ember szabad akarattal bíró, önmagát teremtő lény. Amennyiben másokat ezzel nem veszélyeztet, joga van azzá válni, amivé szeretne. A hatalomnak nem gátolnia, hanem segítenie kell a személyisége kiteljesedését. Ha a többséggel ettől eltérő viszonyt alakít ki, akkor méltatlan a bizalomra, össze kell fogni ellene és elsöpörni a diktatúráját. Más megoldás nem létezik.

Nem csak én – a távolabbról fülelő – borzongtam a lázadás lebegtetett gondolatától, a köré sereglők is valamennyien. Egyikünk se hallott még olyan igazságtalanságról, amelyet az állam gyakorol. Mindenfelől azt sulykolták belénk: a Központi Hatalom Igazgatási Szerve értünk van, emberekért, s velünk csak jót cselekszik. Munkát ad, aztán segélyt, szociális juttatást. Olyan, mint egy jó atya: gondoskodik az állampolgáiról. Ha egyeseknek pillanatnyilag kellemetlen is valami, az hosszú távon megtérül. Éljen a mindenek fölött álló! Éljen a Központi Hatalom Igazgatási Szerve! Erre megtanítottak bennünket. Zsigerből tudjuk, mit illik kántálni. De miért nem áldja ő is a civilizáció letéteményesét? Mit renegátoskodik?

Annyira figyeltem, hogy a csajkamba dermedt az egyfogásos, s mikor szétrebbent a társaság, akkor se kapcsoltam, nekem is odébb illene állnom. Rendőrök kaptak közre.

– Volt ott valami? – jöttek rám hátulról.

– Semmi. Egy kicsit elbambultam a fáradtságtól – füllentettem.

– Ja. Jöjjen velünk – löktek a kívánt irányba, az előbbi csoportosulás helyére. – Mi történt itt?

– Fogalmam sincs...

Belém szorult a mondandóm. Tompa végű tárgy csapódott a gyomromba. Összegörnyedtem. A napközben elrágcsáltak egy része a nyelöcsövembe tolult. Visszanyeltem, de a gyomorsavval keveredett, félig megemésztett étel rossz íze, szaga a torkomba, az orromba is felszökött. Szívem szerint körbeokádtam volna az egyenruháikat. Egy tisztességes, jól nevelt állampolgár azonban ilyet nem tesz – űztem el az elemi erővel föltörő gondolatot.

– Higgyenek nekem! – motyogtam felfelé.

– Ja. Miért, amikor hazudik? – válaszolta egy kis köpcös, és kézi kaszabolójával ráhúzott a gerincemre.

– Szaporázzon a lakókocsijába, mielőtt kicakkozzuk a képét, s lemarad a holnapi társadalmi felajánlásban végzendő közösségi munkára jelentkezésről – taszított valamelyikük kifelé a gyűrűjükből.

Sietőre fogtam a léptem a 2732-es számú lakókocsi irányába, nehogy ismét szemet szúrjak a mindenfelé álldogáló rendőröknek. Látszott rajtuk, valamire készülnek. Talán arra számítanak, hogy nem vált ki osztatlan örömet a munkavégzésre önkéntesen felajánlható szabadnap híre, esetleg szükség lehet meggyőző érvekre is? – játszott a gondolataimmal a kisördög.

A körletből már csak én hiányoztam. Ahogy beléptem, egy rendőr a sarkamban nyomult utánam, hogy ne tudjam az ajtót bezárni az orra előtt. Nem tolakodtam el az ágyamig a tele csajkámmal és kulacsommal. Megfordultam, és nekivettem a hátam az első ágylábnak.

– No, nyomuljon a polgártárs az ágyához, mert helyzet van – adta ki az ukázt, s nyomatékként belelegyintgetett a levegőbe, mint aki egyértelművé kívánja tenni, hogy hátrébb az agarakkal, meg nem lesz itt semmiféle barakkforradalom.

Kicsit beljebb léptem, mire a fekhelyemig vezető közön tartózkodók fölkuporodtak az ágyaikra, hogy hátraoldalazhassak.

– Ne bomolj! Nekünk már Kánaán van – sutyorogta Jóska, mikor mellé értem.

A rendőr kihirdette azt, amit már egyébként is tudtam, hogy a szabad szombatunkat felajánljuk az emberiség és az állam gyarapodására. Cserébe vasárnap háromszor étkezhethünk, és kikapcsolódás gyanánt begyalogolhatunk a húsz kilométerre lévő városba. Ez a kis túra a fizikai erőnlétünk megőrzésére szolgál majd – mondták. Megnézzük az Univerzum makettjét. Mindenki láthatja, mily nagyszerű dolog építéséért van itt. Áldhatja érte a hatalmat. Ámen.

Péntek este kilenckor nem sok lelkesedést tanúsítottunk, még ha nagy erővel erre is számítottak. Inkább csak a bölcs belenyugvás jelei mutatkoztak meg. Egyedül csak Béla állt fel, annyit motyogva:

– Holnap is.

Utána, mint aki minden elmondhatót elmondott, visszaült bámulni a pici pókját. Volt azonban a hangjában valami félelmetes. Egyszerre hatott kijelentésként, kérdésként, elutasításként... Számos regisztere volt a „holnap is”-nak. Még a rendőr is zavarba jött, hogy igenként vagy nemként kell-e értenie. Kint ácsorgó társa sietett a segítségére:

– Egy jelentkezőnk már van. Várjuk a további önkénteseket. Mind a huszonnégyet. No?! – és népművelője végével csattogtatni kezdte a pirosló tenyerét.

Azt játszottuk, hogy kinek vannak strapabíróbb kötélből az idegei. Értelemszerűen a lakókocsi végében tartózkodóké bizonyult erősebbnek, de végül az is elkopott, s ott állt huszonnégy önkéntes arra várva, húzzanak a francba a fakabátok, ha már elérték, amiért jöttek. Búcsúképp meghagyták, hogy nyaljam tisztára a csajkám, mert kezd a színem rosszra váltani.

Mikor magunkra maradtunk, kitört az általános ováció, s elfogyasztás céljából előkerültek a Józsi által szétosztott, előző éjszaka hozott kaják, italok. A legfontosabb kérdés számukra annak tisztázása volt: hová kerültem a mai nap? Aztán: lesz-e új táska? Válaszomtól örömkönnyesen csillogtak a szemek. Karácsonyi hangulat alakult ki. Bennem azonban dolgozni kezdett a félsz: mi van, ha ezért is feldob valaki? Ezt diktálja az állampolgári öntudat, még akkor is, ha kikerülök a robbantók kiváltságos csoportjából, s ezzel megszűnik az emberi táplálkozásra alkalmas élelmiszer-csomag.

Ma is tíz lakótömböt rogyasztottunk össze. Ezúttal tudatosabban válogattam a konyhaszekrényekben talált konzervek között, s a bárszekrényekből is elsősorban a minőségi italokat gyűjtöttem, egy táska tartalmát pedig a saját igényeimhez igazítottam. Ismét ki-kikukkantottam a romeltakarítókkal telehintett tájra, ugyanakkor elnéztem az ellentétes oldal felé is. Hevenyészett számításokat folytattam magamban, mennyi ideig tarthat még a bontás. Úgy saccolom, a következő héten a földdel válik egyenlővé a lakótelep. Utána megszűnik az élelmiszer-utánpótlás, mert megszűnnek a robbantóbrigádok. Mindenképpen kell valamilyen tartalékot képeznem, hiszen a három hónap java még hátravan. És mi van akkor, ha meghosszabbítják ezt az időt? Pedig erre is számítani kell. Meg a napi egyszeri gyomorforgató menüre, vegyszeres vízre. A túlélés esélyére rá kell segíteni.

A hó utolsó foltjai is eltűntek. Iszonyú sár lenne a lakókocsisorok között, ha napközben járnánk erre. Éjszaka egyelőre a fagy keményen tartja a göcsörtös földet, de pár nap és estelente még olvadt lesz, s a hónap végére már reggelente is. El fogunk merülni a sárban, még akkor is, ha nem esik. A többiek ruházatán már most is ott éktelenkedik a napközbeni olvadás nyoma. Velük ellentétben én még egy kisebb fürdést is megengedhettem

magamnak, s elkoszolódott ruháim innen-onnan összeszedettekre cseréltem. Gézával két karton ásványvízre leltünk az egyik lakásban. Ezt locsoltuk egymásra a szoba kellős közepén. Aztán meztelen rohangálva áttúrtuk a ruhásszekrényeket. Géza kétemeletnyi kutakodás után tudott felöltözni, nekem négy kellett hozzá. Az utolsó pillanatban sikerült csatlakoznunk a többiekhez. Kis híján lekéstük a jövőt. Ezúttal egy-egy épp csak megpakolt táska volt nálunk. Szemrehányó tekintetek fogadtak. Egyedül Misi szólalt meg:

– Meg vagytok húzatva? Mindannyiunkat lebuktattok. – Sarat marokolt, és a képünkbe vágta. – Koszoljaátok össze a göncötök! Még valaki meglát.

Betonport igyekeztem a ruhámra hinteni. A szappan illata így is órákon át képes volt elnyomni a verejtékem szagát. Észre sem vettem, melyik lépcsőházban diadalmaskodott az izzadságom.

Ugyan nem győzték a körlettársaim felajánlani a segítségüket, egyedül mentem a táskáért. Próbáltam egy palack ásványvizet és néhány konzervet kimenekíteni belőle és elkaparni, de nem ment. A talaj túlságosan fagyos, feltöréséhez szerszámok kellenének. Képtelen voltam elrejtetni, így mindent a lakókocsinkba cipeltem. Az előző napi csomagban volt egy üveg vodka is. Megtette a hatását. A többség jóízűen hortyogott. A táska ismét Jóska ágya alá került, a karton pedig elé. Aztán beállt a csend.

*

Március 6. Önkéntes munka ide vagy oda, ugyanúgy négykor volt az ébresztő, mint a hét folyamán. Változást csupán az jelentett, hogy ezúttal az egyes lakókocsik lakói képeztek egy-egy csoportot, s huszonnégyünkre jutott két rendőr, nem tízünkre három. A romok közötti hasznos hulladék gyűjtésére vittek. A talált holmikhoz az otthon maradt szegények majd olcsón juthatnak hozzá. Úgy serénykedjünk, mintha ezt a családunkért tennénk, ezt vessük az eszünkbe! – ismételtgették sűrűn a kezdetekkor. Ettől azonban senki se akart megtáltosodni.

Az előző napi fürdésünk helyszínének közelébe vittek. A robbanás szinte szétfújta a szekrényekből kikotort ruhákat, így viszonylag könnyű volt a begyűjtésük. A rendőrök éberem figyeltek, valamelyikünk nem rejt-e belőle a gelebébe. A próbálkozásokat rendre lefülelték. Ezen még a figyelemelterelő összejátszások se segítettek. Megengedhetetlen beszélgetéseink meg idegesítették a felvigyázóinkat. Vagy szintén társadalmi munkában felügyeltek ránk, s ez alapozta meg bosszúságukat? Mindenesetre azt találták ki, hogy munka- és mozgalmi dalokat énekeljünk, hátha így

jobban elkapjuk a dolog ritmusát. Az egyes nóták vége előtt felváltva kiabálták a következő kezdő sorát. A kívánságműsor szolgáltatására hamar ráuntunk, s rendre tagadtuk, hogy ismernénk az elénekelendőt. Erre dalra fakadtak a rendőrök. A hangjuk is meglehetősen fakabátosra sikeredett, nem csak a fizimiskájuk. Egyéb helyzetekben sírva könyörögtem volna, hogy fejezzék be a kornyikálásukat, itt viszont derülségre okot adó eszt-rádműsorként hatott.

– Polgártársak, volt parancs a vigyorra? – rivallt ránk az egyikük. Aztán felsorakoztattak egy kis énekórára.

A rendőri előénekelést követően igyekeztünk lemásolni a színvonalat, ami harsány nevetések nélkül nem akart összejönni. A nevetésünkkel kiváltott hisztériázás meg további lapátnyi kokszt volt a tűzre. Kit érdekelt, hogy a viselkedésünk lázadásnak is tekinthető. Mélyről jövő jókedvünk támadt. Semmi sem gátolhatta meg az útjában. Néhány kijózanító lövésnek kellett elhangoznia a helyes pofaállásunk elérése végett. Hirtelen azt se tudtuk, volt-e célja a golyóknak. A társa fogta le a kezét.

– Menjenek a dolgukra! – üvöltött felénk.

Ahogy behúzódtunk a betontörmelékek közé, alig hallhatóan, de érthetően azzal nyugtatta a fegyverét használót, hogy minden rendben lesz, megoldják a tölténnyel való elszámolást, csak higgadjon le. Ügyet se vetettek ránk. Jóska remegve tapogatta a kabátján ütött lyukat.

– Eltalált. Meglőtt az állat – visított.

– Mutasd! – sereglettünk köré.

Mire lecibáltuk a kabátját, s felhúztuk a sebesült oldalán a négy réteg ingét, mindkét rendőr ott termett és szétterelt bennünket.

– Mutassa!

A bordákra aszott hárttyavékony bőrből lustán csordogált a vér.

– Most mi lesz? – kérdezte a lövöldöző.

– Hozd a kötszert a kocsiból! – s zsebkendőjével körbetörölte a sérült területet.

Józszi szerencsés csillagzat alatt született, vagy a sorsát alakító istenség volt ennyire előrelátó a gebévé tevésével, mert ha testével kitölti a ruháját, neki annyi. Így viszont a bőrt borotválta le a lövedék egy kétcentis szakaszon, baloldalt, az ötödik bordája mellett.

– Karcolás. Túléli – sóhajtott egyet a rendőr, miközben társa befutott az egészségügyi ládával. – Ha valaki kérdezi, elesett, úgy szerezte a sebet! És maguk is valamennyien ezt mondják! Értve vagyok?

Ki vehetné észre és hol? Nincs fürdés, és talán fürdő sincs. Ruhástul alszunk. Érdekel egyáltalán valakit, mi van velünk? Amit étel és ital gyanánt kapunk, azon három hónapot egyikünk se húzna ki. Az arcom mostanra

kezd helyrejönni, pedig csak megmosakodtam az ivásra adottban. És a kaja se különb. Mivel este beledermedt a csajkámba, megtapasztalhattam, mivé állhat össze a gyomorban. Evőeszközök segítségével képtelen voltam kivakarni. Végül egy darab vassal addig püföltem a csajkám alját, míg megindult és egyben kicsusszant. Úgy nézett ki, akár egy cementtéglá – mind az állaga, mind a színe tekintetében.

– Szabadnapot kérünk a hallgatásunkért – szólalt meg valamelyikünk.

A rendőr tekintete se talált rá az illetőre. Azt viszont érzékelhette, a kimondottal kapcsolatosan egységes állásponton vagyunk. Egy kis korumpálódásnak éppen elérkezett az ideje.

– Egykocsinyi árut szedjenek össze, nehogy szemet szúrjon a lazásulásuk.

Jóska oldalára vastag gézköteget nyomott, s két, egymást keresztező ragasztócsíkkal odafogatta. Utána elvonultak, hosszasan tárgyaltak a teherautó sofőrjével, majd beültek a rendőrségi Hammerbe. Este hatig egyszer jöttek elő, leellenőrizni a platón lévő árut, egyébként napzártáig felénk se néztek. Ennek én örültem a legjobban. Béla ugyanis egy öregasszonyra lelt a romok alatt, mi meg a sokkos állapotba került Bélára, pár percnyi késéssel. Megfeketedett vér borította a betont, és addigra Béla kezét is. Zokogva próbálta a törmelékek alól kicibálni a kihűlt testet. Az anyját vélte felfedezni benne. De az se kizárt, valóban az anyja volt, hiszen többen is állították, Béla erről a lakótelepről származik, és az anyja valahogy visszaszökött az otthonába. Éjjel-nappal attól tartott, ami bekövetkezett. Én meg attól, ha szabályosan járunk el, jelentjük az esetet, akkor kivizsgálják, s meglehet, éppen az általunk ellenőrzött lépcsőházban élt, Gézával nem úszuk meg a börtönt.

– Temessük el tisztességesen. Mást már úgysem tehetünk – javasoltam.

Még Bélának sem volt ellenvetése. Talán föl sem fogta, mit indítványoztam. Keretek közé nem fogható gyász uralkodott el rajta.

A talaj ekkorra már fölengedett. Egy elektromos lemezszekrény oldalával kezdtem vakargatni a fekete földet egy mahóniabokor mellett, míg a többiek kimenekítették az összezúzott testet. Béla kivételével mindenkinek jutott az „ásásból” valamennyi, egymást váltottuk benne. Ő az ölébe vette a kiszabadított hullát és ringatta, ősz haját simogatta hátra a homlokáról. Számára megszűnt a világ.

Szekrények épen maradt lapjaiból összehoztunk egy koporsófélét. Kiderült, hogy a cserfes szájú, akit Pistának hívnak, papnak tanult, de később felhagyott a hivatásával egy nő kedvéért. Aztán meg a nő lépett ki a kapcsolatukból egy másik férfi kedvéért. Pista egyedül maradt, mégse

bújhatott vissza a reverendába. Hite miatt meg máshol se látták szívesen, munkanélküli lett. Ő tartott gyászbeszédet. Szívbemarkolóan kántált a feltámadásról.

Míg temettünk, úgy tűnt, valamelyik szomszédunkban dolgozó csoport tagja figyel bennünket. Épp csak egy fejtető villant meg, mégis feltételezhetően látta, mit csinálunk. S hogy le is jelentette, arról a lakókocsinkba érve győződhattunk meg: létszámenőrzést tartottak. Azt gondolhatták, közülünk hunyt el valaki. Meglepődtek, hogy mind megvagyunk. Puhatóldzásuk középpontjában a „mit vagy kit temettünk el?” kérdés állt. Választ ugyan nem kaptak, de ott volt a sírhant, amelyet vasárnap feltehetőleg feltárnak. Utána semmi jóra nem számíthatunk. Jönnek a kihallgatások. Ki fog tudódni az igazság. Holnap kapóra jön a városnéző túra. Az első adandó alkalomnál lelépek. Kár, hogy egyetlen konzervet sem menekítettem meg. Hazáig hány száz kilométernyi út várhat rám? Gyaloglás közben mit eszek?

Pihennem kéne, de feszült vagyok. Ezúttal a szemem nem akar lera-gadni. A motozások alapján ezzel nem vagyok egyedül. Csupán egy-két hortyogás olvad bele az éjbe.

*

Március 7. Akár az elektrosokk, úgy rázott meg az ébresztőt jelentő hang, habár kegyesek voltak az istenek meg a rendünk fenntartói: négy helyett négy harminckor nyitottak ránk. Ettől függetlenül délig is elhevertem volna – az izomlázammal együtt. Lassan egy hete a munkakezdés első órája az ízületeim bejáratásával telik. Nehezen oldódik az éjszaka belehevvert görcsös feszülés. Addig úgy járok-kelek, mint akinek alárúgtak.

Még pirkadat előtt kiosztották az ittlétünk első reggelijét. Egy szelet dohmentes kenyeret kaptunk, vajszerű sárga krémmel megkenve. Valami csoda folytán reggelizhattunk, és a kapott ehetőnek bizonyult. Ugyan jól nem laktunk vele, de a gondoskodó állam jóságos jelenlétét átélhettük. Áldassék ezért a politikai éra! Meg a legfőbb mindenható könyörületes-sége! Így már azt is remélhetjük, az alutápláltság első jelei szép lassan eltűnnek azok köréből, akik eddig – feltehetően – csak az estebédet fogyasztották.

Napközben láttam teljesen legyengült embereket is. Nehezen vonzó-lódtak el az Univerzum makettjéig, majd vissza a lakókocsitáborba. Ha csak ilyen egyedekből állunk, akár halálmenetként is definiálhatjuk magunk. Szürke, lesóványodott alakok, akiket nézni se, sajnálni se könnyű. Észrevétlenek, és a szenvedésük is. Mindezzért pedig ők hibáztathatók.

Arcomról lassan leszáradnak a hegek. Nem vigasztal, hogy ezzel sem maradtam egyedül. Hülyeségem vermébe mások is beleestek. Olyannal is

találkoztam, aki sebei lemosásával tetézte a bajt. Az elevenét teljesen föl-marta a „víz”. Néhánynál a beletapadt kosztól sárgán váladékozott a seb. Mintha a húsuk lerohadóban lenne, cafrangokban lógott az arcbőrük. De nincs orvos és egészségügyi ellátás. „Ebcsont beforr.” A beteg gyógyul, ahogy tud. Ha nem tud, és már dolgozni sem tud, hazaküldik. A felmerülő költségeket neki kell állnia. Addig viszont csakis a teljes erőbedobás kerülhet szóba.

Hétkor kellett kiállnunk a lakókocsink elé. A levegő hűvös volt, mint mindig a derült éjszakák után. A nap még eléggé lent járt, a kocsik árnyékában dideregtünk. Az orrunk alatti borostára deret varázsolt a leheletünk. Egy negyedóra is eltelt, mire hatos sorokba rendeztek és felzárkóztattak az előttünk lévő csoportok hátára. Igyekeztem szélre kerülni. Ezúttal a rendőreink sem álltak a helyzet magaslatán: körülményeskedtek és bizonytalanokodtak az utasítások kiadásánál. Közben azt lehetett hallani, hogy az előbb lévő közök lakói államalapítónkat éltető nótára gyűjtva elindulnak. Harsányan zengett a táj. Nyolc óra körül a mi menetoszlopunk is megmozdult. Vezényszóra és ütemre léptünk, énekeltünk. Nyílt terepre érve lehetett látni az előttünk menetelők hadának végtelenbe keskenyedő kigyóját.

Túlnyomórészt romoktól megtisztított környéken masíroztunk, kétoldali kísérettel. Vigyáztak ránk. A szélen haladóknak titokban még szellen-teni se lehetett, rögtön jött a figyelmeztetés.

Elek, egy tenyeres-talpas földművelő gyalogolt a jobbomon. Előző nap alaposan kivette a részét az öregasszony elhantolásában. Rajta nemigen fogott ki a fizikai munka. Ereje teljében lépkedett és figyelt, mintha rá bíztak volna.

– Nem érdemes – súgta a fogai között, hogy más ne hallja.

Riadtan kaptam vissza a tekintetem a romok fürkészéséből.

– Körül vagyunk kerítve. Nem jutnál messze, valamelyik ór rögvest kiszúrna. Meg nincs is mitől rettegni. Az éjszaka elrendeztük az ügyet. Semmit se találnak.

– Hogyan? – hüledeztem.

– Nem kell tudnod...

– Miért nem énekelnek? – vont kérdőre balról egy rendőr. – A parancsmegszegés büntetést von maga után.

Szó nélkül csatlakoztunk a kórushoz. Rövid idő múlva Elek ismét oda-szisszent:

– A táskát is biztonságos helyre vittük. Este át fognak kutatni. Rejtsd el, amit el kell rejtened! – s már tele torokból fújta az aktuális dalt.

– Polgártárs – vágott a botjával a hátamra az előbbi rendőr –, nóta van. Talán nem világos?

Bickeltem, hogy az. Dünnyögni kezdtem a strófát.

– Hallani akarom a hangját! – ripakodott rám.

Intenzív artikulációba fogtam, éneket imitáltam, ám semmiképp sem akartam rekedtre kornyikálni a torkom.

– Ki a fasz maga, hogy nem azt csinálja, amit kell?! – rángatott ki üvöltve a tovább menetelő sorból.

Segítsége is azonnal akadt. Azzal, hogy a figyelem fókuszába kerültem, néhány fürgébb lábú fiatal rögvest kistartolt a kötelékből, s igyekezett a romokig eljutni.

– Vissza! – taszítottak az eltávolodott helyem irányába.

Több rendőr is pisztolyt rántott, és leadott néhány célzott lövést. Egyik menekülőnek eltalálták a vádliját, a többiek eltűntek a törmelékek között. Hallatszott, hogy valaki beszél az ügyeletrre, megadva a hely koordinátáit. Hamarosan egy helikopter repült el fölöttünk, átmenetileg elnyomva az énekünk.

Délre értünk az Univerzum óriás makettjéhez. Már ebben az állapotában is akkora volt, mint egy kisebb bérház. Csak az ablakai mérete jelezte, monumentális alkotással van dolgunk. Egy az ezerhez kicsinyítésről beszélt a tájékoztatófelvétel. Mintegy negyedóra kellett a látványosság körbejárásához. Ezalatt egy száraz női hang folyamatosan sorolta az egyes részek majdani funkcióját, melyik hivatal befogadására tervezték, milyen technikai újítások révén válhatott mindez kivitelezhetővé. Egy-egy mondat erejéig jól irányzott lelkifröccsöt is adagoltak arról, mennyire fontos a munkánk. Különleges, szinte kiváltságos helyzetünk a társadalom kiemelten megbecsült tagjává tesz, ha kitartunk az Univerzum rendeltetésszerű átadásáig. Egyéb esetben a nép ellenségévé válunk. Becsüljük meg magunk!

Az egész makettszemlélés hihetetlenül gördülékenyen ment, majdnem ugyanabban a tempóban haladtunk, mint a négyórás út során. A kijáratnál hat kiléptetőkapu várt. Karját eltolva mindenki számára egy ebéd feliratú csomag emelkedett ki egy nyíláson. Két szendvicset és egy félliteres ásványvizet tartalmazott. Az egyik szendvicsetben zsírmócsingos szalámi volt.

– Gyíkhús – súgta Elek vigyorogva. Láttam, hogy alaposan a zsömle közé nézek. – Egység! – s nagyot harapott a sajtjába.

Ímmel-ámmal követtem a példáját. Afféle „még meg lehet enni” kategóriába tartozott. A másodikba kocsonyás gyümölcsízt kentek. Azonosíthatatlan zamata volt. Feltehetően gyümölcsöt nem tartalmazott, mesterségesen állították elő. Még mindig ehetőbbnek bizonyult, mint az estebédek. A palack címkéje meg kereskedelmi forgalomban kapható termékre utalt. Menet közben jólesően bőfögtette a társaságot.

– Disznóólban érzik magukat?! – dörrent ránk a felvigyázónk. – Akkor nóta – és már lökte is a kezdő sort.

Majdnem mindenki csendben maradt. Az ebéd utolját majszolta, nyammogta.

– A hétszentségit, hallani akarom a hangjukat! – üvöltött.

Előttünk, mögöttünk is hasonló nóta járta. Ebben a napszakban szokatlanul tele gyomorral még annyi énekkedv se szorult belénk, mint idefelé. A nap is melegen tűzött, így a sár is egyre lágyabbra taposódott. Csúszkáltunk, még ha nem is akartunk. Egy-egy látványosabb elemet harsány kacagással méltattunk. Ez minden dalolászást csírájában fojtott meg. Végül beérték azzal, hogy tartjuk a menetoszlopot. A sár nem csak minket dagonyáztatott.

Előrehozott vacsoraosztás várt ránk. Érkezésünkkor megkaptuk a szokásos esti adagot. Ebben – úgy látszik – nem ismernek pardont, mert a jól bevált recept szerintit mérték a csajkánkba. A kiöntözött menütlől már egészen szilárd úton járhattuk a lakókocsisorok között.

Eleknek igaza volt, holmink már a fekhelyünkre szórva, áttúrva várt. A bejárat előtt meg mindenkit megmotoztak. Alig tudtam észrevétlen megszabadulni a naplómtól, a vontatóhorog alá csíptetni. Sorstársaim közül többen is észrevették, mit csinálok. Árgus szemekkel figyeltem, nem dobnak-e fel. Ettől függetlenül alig vártam, hogy kijöhessen érte, mert nem volt teljesen láthatatlan, egy szemfülesebb rendőr könnyen kiszúrhatta volna az alkonyi fényeknél. Igazából az élelmiszert tartalmazó táskát keresték. Tudtak róla.

Ahogy magunkra maradtunk, elindult a vádaskodás. Egy idő után kevesen tudták kordában tartani az indulataikat – bár semmit sem foglaltak le, mert nem volt mit. A többség beírta a szitkozódással, de néhányan addig heveskedtek, hogy összeugrottak. Mielőtt teljesen elfajult volna a helyzet, egy rendőri különítmény nyitott ránk, s elvitt egy embert, ismét azt a látszatot keltve, a besúgót menekíti ki. Ezúttal Eleket. Ezzel nem csak neki, a táskának is búcsút inthettünk.

Valójában ki lehet az áruló? – tettem fel magamnak többször is a kérdést. Bizonyára mások is ezt tették, csak Béla nem. Ő a pókját szuggerálta, miközben csöndben maga alá csurgatott félelmében.

– Ahelyett, hogy kimennél a szükségleted elvégezni, azt a kibaszott pókot stírold – s Elemér, a verekedés egyik résztvevője, bakancsa talpával megkísérelte szétnyomni a megfigyeltet.

A pók keménynek bizonyult, viszont levált a mennyezetről, és hajszálvékony dróton kezdett el fityegni. Elemér rémülten ejtette el a bakancsát. Általános döbbenet uralkodott el a körletben. Egy Péter nevű pék rohant a

csajkájába mártott ujjával a segítségére. Megkente a pókot, és visszanyomta a mennyezetre.

Épp csak lehuppant a legközelebbi ágy szélére, már nyílt is az ajtó a különítmény előtt. Úgy tettek, mintha valami nem oda valót keresnének. A mennyezeti saras cipőnyomot és a közepén lévő pókot látva ennyit szólt egyikük:

– Ideje lenne befejezni a műsort! Bakanccsal meg nem dobálódzunk – aztán kitereltek a lakókocsi elé.

Ott ácsorogtattak ingujjra vetkezetten egy félórát az esti hidegben. Közben odabent tevékenykedett egy csapat. Azt játszottuk, fogalmunk sincs arról, miféle pók tanyázik a mennyezeten. Tessék-lássék faggattak. Nem volt tétje.

Mikor visszamehettünk, Béla megállapította a pókjáról, hogy új. Találtunk belőle még hármat. Nyomasztó csend vált uralkodóvá a „pókok hálójában”.

Kimentem a naplómért, és behoztam az elrejtett könyvet is. Olvasni fölhasaltam a fekhelyemre. Lámpaoltásig faltam a betűket. Mi lehet az a Németország, s kik lehetnek azok a nácik? Létezhetett valaha több állam is? Az idők kezdete óta nem csak egy van? Az örök és mindenható. A könyv úgy beszél, mintha mindent tudnom kéne. Csupa ismeretlen, megannyi rejtély, még előttem, a tanultnak számító előtt is. Csak az ember emberrel szembeni kegyetlenségét értem, az utalásokat nem. A birodalmi törekvésekből fölfogok valamennyit, de túl sok a homály. Zsong a fejem. Ez itt a Mennyeik Országá. Ez van. Nincs másik. Miképpen lehet ennyi ország egymással hadban állva? Segítség kellene a leírtak értelmezéséhez. A tegnap látott aszkétát megkeresem, ha addig élek is.

*

Március 8. Bizonytalanul kezdődött a nap – bennem legalábbis. Túl sokat vacakoltak a brigádbeosztások során. Talán az apparátus is elfáradt, mert ha mi nem pihenhetünk, akkor ők se. A gépezetet olajozni kell, hogy ne legyen fennakadás. Úgy tűnt, a csoportokat ezúttal helyben állítják össze, így bárhová kerülhetnek. Illetve jó eséllyel vissza a törmelékpakolók népes táborába. Szerencse vagy valamilyen gondviselés következtében ismét Misi csapatában kötöttem ki. Nem hittem, hogy ennek egyszer még örülni is fogok. Géza viszont eltűnt. Azt mondják, lelépett, de már nem tudom, ez pontosan mit is jelenthet. Helyére egy vékony dongájú suhanc került. A húszat se igen töltötte be. Most én játszhattam azt, amit Géza velem tett a brigádba kerülésem első napján. A fiú visszafordult. Nagyobb volt a félelme, mint a kötelesség- vagy a felelősségtudata. Nem hibáztatom érte,

hiszen még szinte gyerek. Ki kellett terítenem előtte a lapokat meg testközelből követnem, hogy felmenjen a legfelső szintre, s ott minden lakásba benézzem. Sokat késtünk. Misi rögtön rájött, mi történt. Alaposan megmosta a fejünk. Különösen az enyém, mert falazni akartam egy idegennek. A fiút az első robbantást követően átadta a felügyeletünkkel megbízott rendőrnek azzal, hogy alkalmatlan a munkára. Egyedül maradtam. Két-emberrnyi begyűjtést hagyományoztak rám, különben bajba kerülhetünk az áru esti elosztása során. Két felmálházott fordulóval biztosítottam a készletet, cserébe viszont mentesültem a TNT-k emeletenkénti felhordása alól. Ezt a többiek vállalták el.

Nem sok szemlélődésre alkalmas időt tudtam összehozni, még a kettesével szedegedett lépcsőkkel sem. Emeletenként négy lakást átfésülni, begyűjteni a használható élelmiszert, miközben ketyegnek az időzített percek, nem kis teher. Ezúttal ráadásul minden robbantást követően megjelent valamelyik rendőrünk. Ellenőrzést tartott.

– Mi a helyzet? – kérdezte.

– Minden a legnagyobb rendben – válaszolta Misi, nyolcan meg bickeltünk hozzá.

Kora délután aztán újabb fönnforgás akadt. Az akkor aktuális lakótömb hetedik emeletén csecsemősírásra lettem figyelmes. Ugyan csak egy pillanatig hallatszott, de visszafordultam az üresnek vélt lakásba. A csecsemő egy ágyneműtartóban lapult a huszonéves anyukájával együtt. Néhány hetes lehetett. A kitelepítést követően született a fűtetlen helyen. A nő önkényesen foglalta el a lakást. A főnökétől volt terhes. Állásáért cserébe folyton megerőszkolta az első éjszaka vezetői jogán túl is. Mikor kiderült, hogy rosszul védekezett, az utcára került. A megszégyenülés elől menekült, s végül itt talált szállást. Bár látta a többi épület sorsát, foggal-körömmel harcolt a maradásáért. Végül fölkapta a bömbölő csecsemőt, s rohanni kezdtem vele. Túl gyorsnak bizonyultam, mert mire elértem a negyediket szerelő Misit és Bencét, a nő már nem lihegett a nyomomban, feladta az üldözésemet.

– Mi az? A rohadt életbe! – pattant fel Misi a ruhakupacban síró láttán. – Fejezd be! Aztán tűnés a csecsemővel! – adta ki az utasítást Bencének. A csecsemőt kikapta a kezemből, majd letette a betonpadlóra. – Hol az anyja? – s nagy léptekkel megindult fölfelé.

– A hetediket találtam rájuk. A sarkamban volt. Nem tudom, hol maradt el – vázoltam a helyzetet követése közben.

– Itt maradsz! Ha feltűnik, lefüleled! – mondta az ötödikre érve, s berohant az útjába eső első lakásba. Onnan a másodikba, harmadikba, negyedikbe, majd feljebb futottunk egy szinttel. Ott se került elő. Hetedik, nyolcadik, kilencedik, tizedik... – Hova a rohadt életbe tűnt?

Bence ekkor ért a nyomunkba.

– Egy fiatal nő hullája hever a járda melletti sövényben. Levethette magát – közölte tárgyilagosan.

– Le kell állíttatnunk a robbantást. Szóljatok azonnal a szomszéd lépcsőházakban dolgozóknak! Meg valaki szaladjon a rendőrökért! – utasította Misi Bencét. – Alaposan gondold át, mit mondasz! – markolt a vállamba. – Hamarosan elkezdődik a helyszínelés és a kihallgatás.

A csecsemőt lefoglalták és elvitték. A nőnél semmiféle iratot nem találtak, és abban a lakásban sem, ahol rábukkantam. Jegyzőkönyvbe mondtam azt, amit a nőtől hallottam, míg győzködéssel próbáltam kivezetni az épületből. Ez azonban annyira általános információnak bizonyult, hogy semmivel sem vitt közelebb a kilétének megállapításában. Öngyilkosságával kapcsolatosan ragaszkodtam ahhoz a verzióhoz, hogy jelenlétemben, végső elkeseredésében ugrott ki az ablakon. Szakértők szerint ezt egy másik emelet másik ablakán keresztül tette meg, így valamilyen oknál fogva hazudok. Még az a vád is ért, hogy a nőhöz közöm lehetett, az iratait pedig én tüntettem el.

Többször is megmotoztak, bár már az első alkalommal lefoglalták a kabátom belső zsebébe rejtett, napközben gyűjtött tollakat. Mászt nem találtak. Minden további tapizás az eljárás részét képezhette. A naplómnak – szerencsére – a hétvégén remek rejtekhelyet találtam. Soha senki sem leli meg, pedig karnyújtásnyira van a fekhelyemtől. Mintha éppen erre a célra alakították volna ki a lakókocsi falában. Közelről is csak egy hajszálvékony repedést látni, meg egy apró csavart. Teljesen véletlenül nyúltam rá, mire kinyílt a fal egy darabja. Mögötte körülbelül öt centiméter mélységű, hússzor húszas rekesz van. A belső és a külső borítás közötti szigetelés eltávolításával alakították ki. Állítva még néhány konzerv is belefér. Az elődöm készíthette. Távozásakor kiüríthette, mert semmit sem tartalmazott. Ráadásul zajtalanul működik. A könyvet is ide rejtettem.

A teljes csapatot kihallgatták. Misi és Bence a csecsemő átvételét ismerte el, a többiek a hulla felfedezéséről vallottak. Őket a munkaidő lejártával elengedték, engem kilenc körül szállítottak a lakókocsinkig. A délelőtti futva nassolásokon kívül semmi se jutott a gyomromba. Éhség gyötört. Nem volt mivel elűznöm.

Elek nem került elő, így az általa biztonságba helyezett táska sem. A mai osztozkodásról – ha volt egyáltalán – lemaradtam. Körlettársaim a napi események hallatán csalódottan bújtak a takaróik alá. Reggel néhányan látták, hogy hová kerültem, s leadták a drótot. Valamennyien kiöntözték az estebédet, mert különbre számítottak. Éhkoppon maradtak ők is.

Elek helyére egy ötvenes éveiben járó, feltűnően barna bőrű férfi került. Másik kontinensről szállították ide. Társaival együtt nagy reményekkel érkezett. Alaposan szétszortírozták őket. Azt tervezte, itt megveti a lábát, aztán a gyermekei és az unokái is magánúton követik a világ e fejlett régiójába. Ő volt az egyetlen, aki nem igyekezett minél előbb elaludni, álommal elnyomni az éhségét. Hosszasan rendezgette a holmiját, s közben a múltbéli terveit ecsetelte, illetve azt, a helyzet ismeretében milyen változtatásokat eszközöl benne. Megfontolt ember benyomását keltette. Egyelőre nem mertem a figyelmét felhívni a „pókokra”. Véleményt, ítéletet nyíltan nem fogalmazott meg. Ezt leginkább az arca törődöttsége fejezte ki. Vallomásért cserébe szimpátiát, barátságot remélt. Ő másodikán érkezett. Eddig kétszer költöztették, de nem tudja, miért. Nem mondtam ki, de azt gondolom, máshová is mikrofonokat szereltek, s aki ennyire nyíltan, őszintén beszél, kikotyogja a tervét, az sehol sem maradhat túl sokáig, nehogy valami elfeledtetet felébresszen az emberekben. Vajon a körletünkben hány napig húzza? Figyelmeztetnem kéne?

A visszazállító Hammerben egymás között arról beszéltek a kihallgatóim, hogy a következő héten új szakaszába lép az Univerzum, a romeltakarítással párhuzamosan megkezdődik a tényleges építkezés, újabb transzportok érkeznek a hét közepétől. Elsősorban szakmunkásokat hoznak majd a világ minden részéről, de a már ittlévők közül is átcsoportosítják azokat, akik precízebb munka végzésére alkalmasak. A nyár végéig mindennek el kell készülnie. Annak a nukleáris erőműnek is, ami a Központi Hatalom Igazgatási Szerve komplexumának energiaellátását biztosítja. Nem fordulhat elő több, a maihoz hasonló fennakadás. A kiesett órákat a hét során be kell hozni. Ennek megfelelően növelni kell a robbantók munkaidejét.

A holnap mindjárt itt van. Viaskodom a sötéttel meg a fáradságommal. Egyelőre több dolog lejegyzésére nem futja az erőmből.

*

Március 9. Az estebédről hivatalos engedéllyel lemaradtam. Két órával kitolták a munkaidőnk. Az utolsó két robbantást már sötétben végeztük, de csak így lehet a tervet tartani. Cserébe szakmunkát végezhetünk az elkövetkező héttől, ezt ígérték. El kellett hinnünk, bár semmi garancia sincs arra, valóban az építők közé kerülünk.

A Géza helyére irányított új ember bevált. Ráadásul bivalyerős, öt-hat megpakolt táskát is elbír egyszerre. Nekem már négy is le akarja szakítani a vállam. A mai osztozkodásnál a rendőreink annyira meg voltak elégedve a munkánkkal, hogy fejenként másfél táskányi ételmezt kaptunk. A kései „házhoz szállítás” miatt elrejtteni sem kellett a telepen kívül, együtt kerülünk le a platóról.

A körletbe arra nyitottam be, hogy néhányan Abdult csépelik. Állítólag behozta a lakókocsiba a tetűt. „Gyapjas haja remek fészek a serkék számára.” Azt hiába magyarázta, neki nincsenek tetvei. Érkezésemet követően is tovább ütötték. Senkit sem érdekelt, mi húzza a karom.

Szinte a sarkamban nyomult be a kommandó négy embere. Az ágyamig se jutottam el a táskával és a kabátomba öntött konzervekkel. Reflexből épp csak leborítottam a legközelebbi fekhelyre, s rádobtam egy lópokrócot, meg a tömött táskát berúgtam az ágy alá. Ha nem rendet tenni jönnek, bizonyára kifaggatnak, nyomozni kezdenek, honnan van az áru. Talán látták is, hogy nem üres kézzel érkeztem előttük, csak az aktuális ügyben mellékszereplő voltam. Könnyen bajba kerülhettem volna, ha figyelmet fordítanak rám. Ezúttal csak a dulakodás felszámolására összpontosítottak. A józanabb gondolkodásúak igyekeztek kikerülni az ütleget azzal, hogy a legközelebbi ágyba felkuperodtak, helyet szorítva a másíknak is. Így túlnyomórészt csendes szemlélői voltunk az eseményeknek. Személy szerint arra számítottam, Abdult elviszik, kimenekítik. Az ő idegensége szembetűnő. Nem hiányozna senkinek. Elkerülhető lenne a későbbi atrocitás. Támadóit se szedték össze, csak elagyabugyálták a közlekedési útvonal szűkre szabott lehetőségei szerint. Mindenkit a lakókocsin belül hagytak. Mikor azt gondolták, tevékenységük révén helyreállt a rend, szó nélkül távoztak.

Ennyit jelentett, hogy valakiből bűnbakot csináltak a társai? Elvártam volna valamiféle kioktatást, eligazítást vagy példabeszédet. Nem válhat természetessé a másik bántalmazása. Még akkor se, ha valódi oka van. A rendfenntartók legalizált brutalitása pedig megalázó. Hiába dolgozunk, nincsenek jogaink. Nem kaptuk vissza.

Tetűt egyelőre három ember észlelt a hajában. Serkéje még kettőnek volt. Hosszú ideig kurkászták egymást, hátha sikerül fellelni az összes vérszívót. Reménytelen vállalkozásnak tűnt, habár a körmükön vöröslött a szétpattintottak nyoma. Az a legvalószínűbb, hogy előbb-utóbb valamenynyien szert teszünk a behozottra, csak idő kérdése. Melegágyai vagyunk az élősködőknek. Rajtam kívül még senki sem fürdött a megérkezésünk óta. Ráadásul volt egy ruhaváltásom is. Ettől függetlenül a bőrömhöz tapad a zsíros posztó. A gombásodás első jeleit is már érzékelem a testemen. Reggelre a lábujjaim köze iszonyúan viszket. Véresre tudnám kaparni, bár anélkül is az. Folyton szétreped. A körmeim is megvastagodtak. Kezelní kéne, de nincs mivel.

A tetvesek mindegyikét ugyanazon a munkaterületen alkalmazzák. Különböző csoportokban szerves hulladékokat gyűjtenek és semmisítenek meg. Elmondásuk alapján az embermaradványokkal is ezt teszik. Meg se

próbálják az azonosításukat. Ők nem, de egyesek már az eltakarítandó dögöt is megkóstolták éhségükben. Esküdnek rá, hogy jó és tápláló. Elképzelttem, miféle húsok lehetnek ezek.

Vajon az érzéketlenség meddig segít a túlélésben? Hol válik az ember eleven halottá? Hidegen hagyhat minden, csak azért, hogy elkerüljem a konfliktust? Létezik határ? Lehet az ésszerű cselekvésnek ugyanúgy határa, mint a létnek? Ezt is, azt is ki bírják oltani?

Feltehetetlen kérdések gyötörnek, ha egy kicsit is elül a figyelmem megkötő munka. Egyikre se tudok válaszolni. Olyan se akad, akihez odafordulhatnék érte. Reményem sincs a feleletre. Efféle bizonyossághoz elég, ha körbetekintek. Az együttélésbeli magány kegyetlenebb, mint a remetei, ha feloldhatatlanságával kell farkasszemet nézni.

Mikor látszólag megnyugodtak a kedélyek, Abdulnak nyújtottam át a mai gyűjteményemből az első konzervet. Véres arcát törölgette az inge ujjába még ekkor is. Hálás tekintettel fogadta el.

– Neki mért adsz? – sziszegett Pista, a bordáit fájlaló kiugrott pap.

– Emberbaráti szeretetből – válaszoltam némi ironikus éllel, felé nyújtva a következőt.

Villogó szemekkel nézett az enyémbe. Soha nem bocsátja meg, hogy emlékeztettem, egykor mire esküdött fel. Bizonyára ugyanabba a kategóriába sorolt, mint Abdult. A konzervet azért csak elvette, és betette a párnája alá. A többség is hasonlóképpen cselekedett. Ha még nem is tudták, de sejthették, hogy már nem sokáig leszek „robbantós”, most kell tartalékot képezniük, mert utána ki tudja, mi lesz. A nálam maradóból én is csak egy babkonzervet ettem meg, bár – futó zabálások ide vagy oda – három is elkelt volna. Hideg zsírja gusztustalan volt, de lecsúszott. A többit – a lámpaoltást követően – elrejtettem a falban. Épp csak befért az üregbe. Ennyivel nem sokáig húzom. Tágasabb rejtekhely kéne. Valamennyi szigetelést még kifaraghatok, ha erre alkalmas szerszámot találok az elkövetkező napon. A végtelenségig viszont nem tágíthatom. A kilátásaim éppoly behatároltak, mint a mozgásterem.

*

Kis Endre alkotása

